

Розділ I. ХВОРІ ДІТИ

1

Перш ніж Мейзер вигадав собі це ім'я, він був Самсоном Мейзером. А до того, як став Самсоном Мейзером, він був Самсоном Мазуром. Зміна кількох літер перетворила його з милого, напевно єврейського хлопця на професійного творця світів, а в юності його переважно називали Сем — С.Е.М. у «залі слави» дідусевого аркадного автомата «Донкі Конг», та здебільшого просто Сем.

Пізнього грудневого полудня наприкінці ХХ століття Сем вийшов з вагона метро й виявив, що хід до ескалатора заблоковано інертною масою людей, які скупчилися біля оголошення на станції. Сем запізнився. У нього була призначена зустріч із науковим керівником, яку він відкладав уже понад місяць, але яка за спільною згодою мала обов'язково відбутися до зимових канікул. Сем волів обминати натовпи, не любив занурюватися в них, адже боявся можливих несподіванок. Цього натовпу йому було не уникнути. Та якщо він хоче випірнути з метро, доведеться пробиватися крізь юрбу.

На Семові був незграбний темно-синій вовняний бушлат, що дістався йому від Маркса, сусіда по кімнаті. Той ще на першому курсі купив його в місцевому військторгу, але так і не вийняв з поліетиленового пакета протягом семестру, аж поки Сем не запитав, чи може він його позичити. Це була особливо довга зима, і саме квітневий норд-ост (квітневий! О, ці божевільні массачусетські зими!) змусив Сема попросити в приятеля бушлат, якого той усе одно не вдягав. При

цьому Сем удав, що йому до вподоби фасон. Та Маркс віддав його без найменшого жалю, на що Сем, власне, і розраховував, коли звертався до нього із цим проханням. Як і більшість речей із військторгу, бушлат тхнув цвіллю і потом хлопців, яких, може, вже й на світі не було. А втім, Сем намагався не замислюватися, чому той одяг списали.

Бушлат був значно тепліший, ніж вітрівка, яку він ще на першому курсі привіз із Каліфорнії. А ще хлопцю здавалося, що ця завелика як для нього вдяганка приховує його хирлявість. Однак незвичний її крій робив хлопця ще меншим, ще більше схожим на дитину.

Інакше кажучи, двадцятидворічному Сему Мазуру з його статурою не випадало б лізти в ту штовханину і протискуватися крізь неї, проте довелося, і він, наскільки це було можливо, просочувався крізь натовп, почувуючись приреченою амфібією з відеогри *Frogger*. Хлопець помітив, що безперестанку вимовляє «перепрошую», попри те що геть не мав цього на увазі. Сем подумав, що мозок таки дивовижно запрограмовано: він може казати «перепрошую», утім маючи на увазі «та пішов ти». Персонажі романів, фільмів та ігор (за винятком ненадійних, або визнаних божевільними, або просто негідників) повинні були сприйматися такими, якими вони є, за сукупністю їхніх учинків та слів. Але люди — звичайні, порядні та в принципі чесні — не могли прожити й дня без того незамінного програмного забезпечення, яке давало змогу говорити одне, а мати на увазі, відчувати, навіть робити інше.

— Ти що, не бачиш? — гарикнув на Сема чоловік у чорно-зеленому плетеному капелюсі.

— Вибачте, — перепросив Сем.

— Дідько, ти штовхнув! — крикнула на нього жінка з малям у слінгу, коли він торкнувся її.

— Вибачте, — знову перепросив Сем.

Іноді хтось, квапливо пірнувши в юрбу, створював про-світок, що міг би стати для Сема шансом прорватися, але він

не встигав скористатися ним, і той просвіток миттєво заповнювався кимось, більш спритним за нього.

Хлопець був уже майже біля ескалатора метро, та нараз йому закортіло оглянутися і подивитися на юрбу позаду себе. Сем уявив собі, як він розповідає Марксові про скупчення людей на вокзалі, а Маркс каже: «Невже ти взагалі не зацікавився, що то було? Ти можеш бодай на мить перестати бути мізантропом і побачити світ людей та речей такими, якими вони є?» Сему не подобалося, що Маркс вважає його мізантропом (хоча він ним і є, не любить людей, уникає їхнього товариства). Отож Сем обернувся, щоб поглянути на натовп. І несподівано для себе помітив свою давню приятельку Сейді Грін.

Не те щоб він узагалі не бачив її протягом минулих років. Вони були завсідниками наукових ярмарків, академічних ігор, кадрових заходів від коледжу, конкурсів (ораторського мистецтва, робототехніки, творчого письма, програмування), банкетів для найкращих студентів. Він учився у звичайній державній загальноосвітній школі на сході міста, а вона — у модній приватній школі на заході, однак вони, лос-анджелеські розумахи, однаково були в одному колі. Вони обмінювалися поглядами в кімнаті, повній надмір таких, як і вони, ботанів; іноді вона навіть усміхалася йому, ніби підтверджуючи їхню приналежність до однієї спільноти, а потім її втягували в хиже коло привабливих розумників, які завжди оточували її. Таких самих хлопців і дівчат, як і він, проте багатших, більш виразних блондинів, з кращими окулярами та зубами. А він не хотів бути ще одним бридким занудою, що сновигає довкола Сейді Грін. Іноді Сем починав сердитися на дівчину, вигадував навіщось, що вона його образила: одного разу відвернулася від нього, коли він поглянув на неї, другого — уникла його погляду. Вона не чинила такого, та було б краще, якби чинила.

Сем знав, що вона навчалася в Массачусетському технологічному інституті, і думав, що може зіткнутися із Сейді,

коли вступатиме до Гарварду. Досі, за два з половиною роки, що вони не бачилися, такої нагоди не траплялося. А він не доклав для цього найменших зусиль, так само як і вона.

І ось вона тут. Сейді Грін власною персоною. Побачивши її, Сем мало не розплакався. Вона, немов розв'язання складної математичної задачі, вислизала від нього вже багато років, проте, зненацька глянувши на неї свіжим, незамуленим оком, він нараз зрозумів, що задача має доволі очевидне розв'язання. «Адже це Сейді, — подумав він. — Так».

Сем уже хотів погукати її, та передумав. Його приголомшило те, як давно востаннє вони із Сейді були разом, наодинці. Він ніяк не міг уторопати: як людина може лишатися молодістю, як-от він, і водночас мати стільки минулого часу за плечима? І чому раптом де й ділася та легкість, коли він згадував про неї? «Час, — подумав Сем, — це справді якась загадка». Та за мить він уже вирішив не заглиблюватися в давно минулі свої відчуття. Час можна пояснити математично, а от серце, а ще ту частину мозку, яка надиктовує йому спогади, як те пояснити? Це залишалося для нього загадкою.

Сейді завершила розглядати те, на що дивилася юрба, і тепер прямувала до потяга, що рухався по червоній лінії метро.

— СЕЙДІ! — погукав її Сем.

Окрім гуркоту потяга, що прибував, станцію заповнював звичний людський гул. Дівчина-підліток грала на віолончелі *Penguin Cafe Orchestra*, сподіваючись на заробіток. Чоловік у жилетці з орнаментом пейслі ввічливо запитував перехожих, чи не можуть вони приділити хвилинку уваги мусульманським біженцям зі Сребрениці. Неподалік Сейді був кіоск, де продавали шестидоларові фруктові коктейлі. Загудів блендер, розповсюджуючи затхлим повітрям підземки аромат цитрусових та полуниці. Голос Сема потонув у цьому гудінні.

— Сейді Грін! — знову погукав він дівчину.

Та вона й цього разу не почула його. Хлопець чимдуж надав ходи. Швидко перебираючи ногами, він почувався спортсменом, що бере участь у парному забігові.

— Сейді! СЕЙДІ! — Сем уже зривався на відчайдушний крик, поки значно тихішим голосом не нагадав і собі, і їй: — СЕЙДІ МІРАНДО ГРІН! ТИ Ж ПОМЕРЛА ВІД ДИЗЕНТЕРІЇ!

Нарешті дівчина обернулася. Може, тому, що почула його слова, попри те що мовлені вони були не так і голосно. Вона повільно оглянула натовп і, помітивши Сема, заусміхалася. Ту усмішку на обличчі Сейді хлопець порівняв із трояндою на уповільненому відео, яке він колись бачив на уроці фізики в середній школі. «Це неймовірно», — подумав Сем і захвилювався, бо здалося йому, що все відбувається якось не насправжки. І досі всміхаючись, Сейді підійшла до нього — ямочка на правій щоці і майже непомітний проміжок між двома верхніми передніми зубами. Сем завважив, що перед нею юрба розступається — так, як ніколи перед ним.

— Це моя сестра померла від дизентерії, Семе Мазур, — сказала Сейді. — Ти забув: я померла від виснаження після укусу змії.

— І ще тому, що ти не хотіла стріляти в бізона, — нагадав Сем.

— Це був би марний постріл, — мовила Сейді. — Усе те м'ясо просто зіпсувалося б.

Сейді обійняла його.

— Семе Мазур! Я знала, що обов'язково отак наткнуся на тебе.

— Я, до речі, є у телефонному довіднику, — відказав Сем.

— Я сподівалася, що зустріч станеться природним чином, — мовила Сейді. — От саме так і сталося.

— Що привело тебе на Гарвард-сквер? — запитав Сем.

— Звісно, «Магічне око», — жартома відповіла вона.

Дівчина жестом вказала на рекламу просто себе. І Сем уперше помітив білборд розміром півтора метра на метр, який перетворив пасажирів на зборище зомбі.

ПОГЛЯНЬТЕ НА СВІТ ПО-НОВОМУ.

МАГІЧНЕ ОКО — ДАРУНОК,

ЯКИЙ КОЖЕН ПРАГНЕ ОТРИМАТИ ЦЬОГО РІЗДВА.

Зображення на білборді являло собою психоделічний візерунок у різдвяних смарагдових, рубінових і золотих тонах. Якщо доволі довго вдивлятися у візерунок, мозок починав сприймати приховане 3D-зображення. Ця штука називалася автостереограмою, її легко зробити, якщо ви є в міру вправним програмістом. «От як, — подумав Сем. — То такі речі забавляють людей». Він застогнав.

— Не схвалюєш? — уточнила Сейді, глянувши на нього.

— Таке можна знайти в будь-якій кімнаті відпочинку в гуртожитках кампусу.

— Але не таке, Сем. Ця картинка унікальна для...

— ...кожної залізничної станції Бостона.

— Можливо, для США? — розсміялася Сейді. — То що, Сем, не хочеш побачити світ зачарованими очима?

— Я завжди дивлюся на світ зачарованими очима, — сказав він. — Мене просто розриває дитячий подив.

Сейді показала на хлопчика років шести.

— Ти тільки поглянь, який він щасливий! Нарешті він розібрався, як треба діяти, щоб отримати задоволення! Молодець!

— А ти вже вдивлялася в малюнок? — запитав Сем.

— Ще ні, — зізналася Сейді. — Я поспішаю. Мені треба встигнути на наступний потяг, бо я можу спізнитися на заняття.

— Я розумію... Ну, може, ти таки знайдеш ще п'ять хвилин, щоб побачити світ зачарованими очима? — спитав Сем.

— Можливо, іншим разом, — відповіла Сейді.

— Ну ж бо, Сейді, будуть ще й інші заняття. Як часто ти можеш глянути на щось і знати, що всі довкола бачать те саме, що й ти, чи принаймні їхній мозок та очі реагують на те саме явище? Як багато в тебе доказів того, що ми всі перебуваємо в одному з усіма світі?

Сейді сумно усміхнулася й легенько вдарила Сема по плечу.

— Це так по-Семовому.

— Бо я і є Сем.

Вона зітхнула, почувши гуркіт свого потяга, що від'їжджав від платформи.

— Якщо я провалю «Передові розробки в комп'ютерній графіці», це буде твоя провина. — Дівчина знову повернулася так, щоб бачити плакат. — Сем, стань біля мене і дивися на білборд разом зі мною.

— Так, мем, — послухався Сем.

Він розправив плечі та втупився просто себе. Уже багато років Сем не стояв так близько до Сейді.

Інструкція на білборді роз'яснювала, що треба розслабити очі й зосереджуватися на одній точці доти, доки не виникне таємниче зображення. Якщо це не спрацювало, можна підійти ближче до білборда, а потім повільно відступати. Але місяця, куди відступати, на вокзалі не було. У будь-якому разі Сему було байдуже, що то за таємниче зображення. Він подумав, що це може бути різдвяна ялинка, янгол, зірка, хоч і не зірка Давида, а щось сезонне, банальне й чимось привабливе, аби лише продати більше виробів із серії «Магічне око». Сем ніколи не бачив автостереограми. Він підозрював, що це через його окуляри. Окуляри, що коригують значну короткозорість, не давали можливості його очам розслабитися аж так, щоб мозок сприйняв ілюзію. Тож за якийсь час (п'ятнадцять секунд) Сем уже не намагався розгледіти таємниче зображення і натомість почав роздивлятися Сейді.

Волосся в неї було коротше і, як Сем здогадався, більш модно зачесане, аніж тоді, коли він бачив її востаннє, але це були ті самі червонувато-коричневі хвильки, що й тоді. На носі було розкидане те саме світле ластовиння, губи трішки пошерхлі, а шкіра оливкова, хоча і значно світліша, ніж коли вони були ще дітьми і жили в Каліфорнії. Очі в неї були карі, із золотавими вкрапленнями. У Анни, його матері, були такі самі очі, і вона сказала Сему, що подібне забарвлення називається гетерохромією. Тоді він подумав, що це якась хвороба, від якої мати може навіть померти. Під очима Сейді були ледь помітні півмісяці, але то в неї ще з дитинства. А втім, йому здалося, що в неї втомлений вигляд. Сем подивився на Сейді і подумав: «Ось що таке подорож у часі».